

ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519 - 2564*

Characteristics of ‘Northernness’ in Thai Entertaining Media, During 1976 - 2021

Yingying Nong

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Graduate student, Communicative Thai as a Second Language Program, Faculty of Liberal Arts,
Huachiew Chalermprakiet University

จันทร์สุตา ไชยประเสริฐ (Jansuda Chaiprasert)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, Department of Language Studies, Faculty of Liberal Arts,
Huachiew Chalermprakiet University

E-mail: aben1936@qq.com

Received: January 3, 2024, Revised: February 17, 2024, Accepted: May 13, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทย โดยใช้การวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากสื่อบันเทิงไทยประเภทนวนิยาย 11 เรื่อง ละครโทรทัศน์ 4 เรื่อง และภาพยนตร์ 7 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สื่อบันเทิงไทยได้นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือใน 5 ด้าน ได้แก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และการใช้ภาษา 1) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือที่บ้านเรือนเป็นบ้านใต้ถุนสูง บนยอดจั่วมี “กาแล” การแต่งกายแบบพื้นเมือง ผู้หญิงเหินนุ่งผ้าซิ่น ห่มสไบเกล้าผม และใช้ “ปิ่น” ประดับผม ส่วนผู้ชายทั่วไปสวมเสื้อม่อฮ่อม และนำเสนอลักษณะความเป็นเหนือจากอาหารท้องถิ่นเหนือ เช่น น้ำปู และลาบดิบ เป็นต้น 2) ความเชื่อ นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือเรื่องผีเสื้อบ้าน ผีปกขะโหล่ง และผีกะ 3) ประเพณี นำเสนอลักษณะความเป็นเหนือผ่านประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง ในช่วงสงกรานต์มีประเพณีถวายตุง และปักตุงที่เจดีย์ทราย ในช่วงวันลอยกระทงมีการปล่อยโคมลอย 4) ค่านิยมที่นำเสนอ ลักษณะความเป็นเหนือ มีค่านิยมเกี่ยวกับความงามของผู้หญิงเหนือว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือ คือ มีรูปโฉมงามและกิริยาจาเราะเรียบร้อยอ่อนหวาน มีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ และด้านที่ 5) การใช้ภาษา นำเสนอลักษณะความเป็นเหนืออย่างเด่นชัดจากการใช้คำภาษาถิ่นและสำเนียงการออกเสียง

คำสำคัญ: ความเป็นเหนือ สื่อบันเทิงไทย นวนิยาย ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์

Abstract

This research analyzes characteristics of ‘northernness’ in Thai entertainment media. Content analysis is applied with 11 Thai novels; 4 drama series; and 7 movies as the research methodology.

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 สาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

The research finds six aspects of ‘northernness’, including living; beliefs; traditions; values; and using dialect, as the following. 1) Living, presenting through teak stilt houses with ‘Ga-late’ gables; northern traditional clothing, especially women in long traditional skirts with Thai style shawls, wearing hair bun dressing with pins; generally, as for men, wearing, they wear ‘Mo-hom’ shirts; eating northern local food – for example Num-poo, crab paste; Lar-p-dip, spicy rare-cooked meat, etc. 2) Beliefs, people believing in various spirits like for instance Pee-sea-ban; Pee-pok-ka-long; and Pee-ka. 3) Traditions, on special days like Songkran – decorating ‘Tung’, northern traditional flags; or Loy Kratong – floating ‘Kratong’, a water lantern. 4) Values of northern people, showing in the typical northern charming woman, having a beautiful appearance and gentle manner; preferring to choose a Bangkokian groom; and wearing black ink tattoos. 5) Using the northern dialect, presenting a distinctly Northern style through dialect words and pronunciation accents.

Keywords: Northernness, Thai Entertaining Media, Novel, Drama Series, Movie

บทนำ

ภาคเหนือของประเทศไทยถือเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากคนในสังคมเช่นเดียวกัน ภาคเหนือของไทยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตภูเขาสลับพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ชาวไทยภาคเหนือ หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมเป็นของตนเองและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว วัฒนธรรมท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของชาวเหนือเป็นที่น่าสนใจ ซึ่งทำให้สังคมเหนือต่างจากสังคมภาคอื่น ๆ ความเป็นเหนือ การแสดงลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ หรือเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่นที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจและรับรู้ตรงกันว่าคือสิ่งที่บ่งบอกถึงภาคเหนือ เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และภาษาเหนือ เป็นต้น ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านี้สามารถถ่ายทอดผ่านสื่อบันเทิงไทยต่าง ๆ ซึ่งทำให้บุคคลในสังคมเข้าใจสังคมชาวเหนือและความเป็นเหนือได้มากยิ่งขึ้น ความเป็นเหนือก็ได้แพร่กระจายไปสู่สื่อบันเทิงต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น

สื่อบันเทิงที่นำเสนอความเป็นเหนือมีอยู่ไม่น้อย ในด้านวรรณกรรม มีนักเขียนภาคเหนือที่มีชื่อเสียง ได้แก่ มาลา คำจันทร์ และพิบูลศักดิ์ ละครพล ผลงานของนักเขียนสองท่านนี้ได้สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวเหนือ ทำให้คนในสังคมเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นเหนือ และก็ได้ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ เห็นได้จากการที่ได้รับรางวัลและการได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง ละครโทรทัศน์ที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมชาวเหนือได้ผลิตขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เช่น เรื่อง *เมื่อดอกกรักรบาน* (2550) ได้รับรางวัลละครโทรทัศน์ยอดเยี่ยม เรื่อง *รอยไหม* (2554) ได้รับรางวัลละครดีเด่นแห่งปี พ.ศ. 2554 และเรื่อง *แม่ยายสะอื้น* (2561) ได้รับรางวัลละครเรตติ้งสูงสุดติดต่อกัน 4 สัปดาห์ เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมสนใจสังคมวัฒนธรรมของภาคเหนือ และให้ความสำคัญกับละครโทรทัศน์ที่นำเสนอความเป็นเหนือ ส่วนภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอความเป็นเหนือก็มีมาอย่างต่อเนื่องและทำรายได้ไม่น้อย จากเว็บไซต์ Thailand Box Office ได้เห็นว่า เรื่อง *อนึ่งคิดถึงพอสังเขป* (2535) ทำรายได้ 82.27 ล้านบาท และได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เรื่อง *เพื่อนสนิท* (2548) ทำรายได้ 80 ล้านบาท และได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม เรื่อง *Home ความรัก ความสุข ความทรงจำ* (2555) ทำรายได้ 16.26 ล้านบาทและได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม และจนถึงเรื่องที่ย่อออกมาใหม่ เรื่อง *สัมผัส* (2564) ทำรายได้ 19.7 ล้านบาท ซึ่งเป็นอันดับ 4 ของอันดับหนังไทยทำเงินสูงสุดประจำปี พ.ศ. 2564 เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ไทยที่นำเสนอความเป็นเหนือมีการผลิตสร้างอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมจากสังคมไทย วรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ที่นำเสนอความเป็นท้องถิ่นได้มีมาอย่างต่อเนื่อง และในปัจจุบันก็ได้เพิ่มมากขึ้น แสดง

ให้เห็นว่าคนในสังคมไทยสนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ความเป็นท้องถิ่นที่ถูกนำเสนอในสื่อบันเทิงต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกัน เนื่องจากภาคเหนือเคยเป็นดินแดนของอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานจึงหล่อหลอมให้ภาคเหนือมีวัฒนธรรมอันวิจิตรงดงามที่เป็นเอกลักษณ์ ต่างจากวัฒนธรรมภาคอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกศึกษาสื่อบันเทิงที่นำเสนอความเป็นเหนือ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาคเหนือในสื่อบันเทิงต่าง ๆ ได้ศึกษาในหลายประเด็นรวมทั้งการสร้าง “ความเป็นล้านนา” อัตลักษณ์ของชาวล้านนา และภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนา เช่น สุนทร คำยอด (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้าง “ความเป็นล้านนา” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ ซึ่งได้ศึกษาอุดมการณ์ที่ใช้ประกอบสร้างความเป็นล้านนาเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่เรียกว่า “อุดมการณ์ล้านนานิยม” นักเขียนภาคเหนือได้ประกอบสร้างความเป็นล้านนาโดยใช้วัฒนธรรมภาคเหนือ สุกัญญา เชาวน์น้ำทิพย์ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ซึ่งได้ศึกษาอัตลักษณ์และกลวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอสังคมชาวเหนือผ่านสื่อบันเทิงประเภทละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ดังเช่น วัชรวิทย์ ไชยยานันต์ (2564) ศึกษาเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนาในละครโทรทัศน์แนวย้อนยุคบริบทภาคเหนือ ซึ่งได้ศึกษาภาพตัวแทนและวิธีการประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนา จากการสำรวจข้อมูลเห็นได้ว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวเหนือและสังคมชาวเหนือในสื่อบันเทิงไทยประเภทต่าง ๆ แต่งานวิจัยดังกล่าวเลือกศึกษาสื่อบันเทิงเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งและศึกษาเกี่ยวกับตัวละครหรือภาพสะท้อนสังคม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงหลายประเภท ซึ่งจะทำให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยต่าง ๆ นำไปสู่การเห็นภาพรวมของสังคมเหนือที่คนไทยรับรู้

ดังนั้น สามารถเห็นได้ว่า “ความเป็นเหนือ” เป็นอัตลักษณ์ที่มีความงดงาม จนเป็นเหตุให้สื่อบันเทิงต่าง ๆ เลือกใช้เพื่อต้องการสื่อสารกับผู้เสพสื่อบันเทิง ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 เพื่อทราบถึงสภาพชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเหนือในสื่อบันเทิงประเภทต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชาวต่างชาติเรื่องของสังคมชาวเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความเป็นเหนือที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อบันเทิงไทยประเภตนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ที่มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ โดยใช้เกณฑ์เป็นนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัล ซึ่งผลงานที่ค้นพบชิ้นแรกคือ นวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2519 และผลงานล่าสุดคือภาพยนตร์ที่ออกฉายในปี พ.ศ. 2563 รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นวนิยายที่รวบรวมได้มีจำนวน 11 เรื่อง เรียงลำดับปี พ.ศ. ในการสร้างสรรค์หรือการตีพิมพ์ครั้งแรก ดังนี้

หุบเขาแสงตะวัน (2519)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน (2521)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
หมู่บ้านอาบจันทร์ (2523)	มาลา คำจันทร์
ลูกป่า (2525)	มาลา คำจันทร์
วัยฝันวันเยาว์ (2528)	พิบูลศักดิ์ ละครพล
เขี้ยวเสือไฟ (2531)	มาลา คำจันทร์
หุบเขากินคน (2533)	มาลา คำจันทร์

เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน (2534)	มาลา คำจันทร์
เมืองลับแล (2539)	มาลา คำจันทร์
หัวใจพระเจ้า (2550)	มาลา คำจันทร์
เด็กชายขาวดง (2563)	มาลา คำจันทร์
2. ละครโทรทัศน์ที่รวบรวมได้ มีจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้	
เมื่อดอกกรักบาน (2550)	รอยไหม (2554)
แม่ยายสะอื้น (2561)	กลืนกาสะลอง (2562)
3. ภาพยนตร์ที่รวบรวมได้มีจำนวน 7 เรื่อง ดังนี้	
อนึ่ง คิดถึงพอสังเขป (2535)	เพื่อนสนิท (2548)
รักจัง (2549)	Home ความรัก ความสุข ความทรงจำ (2555)
The Melody รักทำนองนี้ (2555)	ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลุง (2562)
สัมป่อย (2564)	

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่นำเสนอผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์กับสังคม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเหนือ
3. ศึกษาสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ที่นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของคนไทยในภาคเหนือ
4. คัดเลือกกลุ่มข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดได้นวนิยายจำนวน 11 เรื่อง ละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่อง และภาพยนตร์จำนวน 7 เรื่อง
5. วิเคราะห์ลักษณะความเป็นเนื้อที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นเนื้อ หมายถึง วัฒนธรรมเหนือที่ได้สืบทอดมาอย่างยาวนานให้คงอยู่ในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ หรือเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่นที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจและรับรู้ตรงกันว่าคือ สิ่งที่บ่งบอกถึงภาคเหนือ เช่น ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และภาษาเหนือ เป็นต้น

ผลการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์ลักษณะความเป็นเนื้อที่ปรากฏในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ผู้วิจัยพบว่า สื่อบันเทิงไทยทั้ง 3 ประเภท ได้นำเสนอความเป็นเนื้อใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านค่านิยม และด้านการใช้ภาษา ดังนี้

1. ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่

การศึกษาวเคราะห์เนื้อหากการบรรยาย บทสนทนาระหว่างตัวละคร และฉากที่นำเสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของภาคเหนือในสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ปรากฏว่าผู้ผลิตนิยมสร้างฉากที่

เป็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของภาคเหนือ และเป็นเนื้อหาที่สำคัญสามารถทำให้ผู้อ่านและผู้ชมได้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเหนือในด้านที่อยู่อาศัย ด้านการแต่งกาย และด้านอาหารการกิน ดังต่อไปนี้

1.1 ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นสถานที่ที่มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอยู่และอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้สร้างฉากที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเหนือ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่อาศัยของภาคเหนือที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน นิยมสร้างบ้านด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ตัวเรือนเป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ประดับยอดหลังคาด้วยไม้แกะสลักไขว้กัน เรียกว่า “กาแล” ดังเช่น

นวนิยายเรื่อง *วัยฝันวัยเยาว์* ของ พิบูลศักดิ์ ละครพล ได้กล่าวถึงที่อยู่อาศัยของคนในสังคมชนบททางภาคเหนือที่เป็นบ้านหลังเก่าของเด็กชายทิม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บ้านหลังเก่าของผมนั้นสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง เป็นบ้านแบบล้านนาแท้ ๆ มีใต้ถุนสูงมีบันได ๑๐ ขั้น ฝาเข้าไม้แบบฝาปะกน บนยอดจั่วมี “กาแล” สลักเสลาเป็นลวดลายงดงาม และหน้าบ้านต่อจากยกพื้น ตัวเรือนมีชานหลั่นลงยื่นออกไป เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างใหญ่มาก มีร้านน้ำตั้งอยู่ที่ชานด้านตะวันตกสุดชานด้านเหนือทำเป็นม้านั่งมีพนักพิง ยาวจนไปจดชานด้านใต้ ซึ่งมีบันไดอยู่ เหนือบันไดมีหลังคายื่นมาคลุมอีกทีหนึ่ง ตรงนั้นแหละเป็นช่วงที่หลังคาต่ำที่สุด

(วัยฝันวัยเยาว์ 2544, น. 70)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างฉากที่เป็นบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือเพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ บ้านเรือนแบบภาคเหนือเป็นเรือนไทยยกใต้ถุนสูงและมีบันได หลังคาหน้าจั่ว บนยอดจั่วมี “กาแล” สลัก เพื่อตกแต่งให้เกิดความงาม ชายคายื่น ชานเรือนกว้าง ตัวบ้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม โดยใช้ไม้สักเป็นวัสดุสร้างบ้านเรือน ซึ่งเป็นไม้ที่มีมูลค่าสูงและเป็นพันธุ์ไม้ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทางภาคเหนือ ซึ่งเหมาะกับภูมิศาสตร์ของภาคเหนือที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมปอย* และละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* มีหลายฉากที่เป็นหมู่บ้านและบ้านที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงอาศัยอยู่ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่อยู่อาศัยว่าอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 1 หมู่บ้านภาคเหนือในภาพยนตร์เรื่อง สัมปอย

(ที่มา : <https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

ภาพที่ 2 บ้านเรือนของตัวละครเอกฝ่ายหญิงกาสะลองใน ละครโทรทัศน์เรื่องกลิ่นกาสะลอง

(ที่มา : https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar_web.homepage.recommend.all)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตได้สร้างฉากที่เป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือและบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือเพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ ชาวเหนือมักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ซึ่งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของภาคเหนือมีลักษณะที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด คือ เต็มไปด้วยภูเขา

บริเวณภูเขาประกอบด้วยภูเขาสูง ๆ สลับกับหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบทิวเขา สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกง่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย บ้านเรือนของคนชนบททางภาคเหนือเป็นบ้านใต้ถุนสูง หลังคาทรงสูงลาดเอียง และเป็นเรือนไม้ ซึ่งใช้วัสดุสร้างบ้านเรือนที่เหมาะสมกับลักษณะของชนบทภาคเหนือที่มีป่าไม้จำนวนมาก บ้านเรือนมักสร้างอยู่ใกล้ธรรมชาติ ล้อมรอบไปด้วยต้นไม้

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ ผู้ผลิตสร้างฉากที่เป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือ และบ้านเรือนของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ สื่อบันเทิงไทยทั้งสามประเภทล้วนแสดงถึงลักษณะที่โดดเด่นของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและลักษณะของบ้านเรือนทางภาคเหนือ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวเหนือและลักษณะบ้านเรือนสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือที่ต่างจากภาคอื่น คือ เต็มไปด้วยภูเขาและประกอบไปด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน และภาคเหนือมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ คือ ป่าไม้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

1.2 การแต่งกาย

สื่อบันเทิงไทยประเภท วรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้สร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือแสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของภาคเหนือ คือ ผู้หญิงเหนือมักนุ่งผ้าซิ่นที่มีลวดลายงดงาม สวมเสื้อคอกลม ห่มสไบทับ และเกล้าผมมวยประดับด้วยดอกไม้หรือ “ปิ่น” ส่วนผู้ชายเหนือมักสวม “ม่อฮ่อม” ดังเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของชาวเหนือ ตัวละครหญิงชาวตอกเป็นผู้ที่ยึดถือความเป็นเหนือ ส้มป่อยเป็นผู้ที่อยากแสดงความเป็นผู้หญิงเหนือ ทั้งสองคนจะนุ่งผ้าซิ่น ห่มสไบ แต่งตัวด้วยผ้าเมือง สวมชุดแต่งกายสตรีแบบดั้งเดิมของภาคเหนือ ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของชาวเหนือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกาสะลองที่เป็นสาวเหนือนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอก ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยไหม* ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเจ้าหญิงมณีรินทร์สวมผ้าซิ่น ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 3 การแต่งกายของสาวเหนือ
ในภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย*
(ที่มา : <https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

ภาพที่ 4 การแต่งกายของตัวละครเอกฝ่ายหญิง
กาสะลองในละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง*
(ที่มา : https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

ภาพที่ 5 การแต่งกายของตัวละคร
ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยไหม*
(ที่มา : <https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

จากการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือในภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* และเรื่อง *รอยไหม* แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ ผู้หญิงชาวเหนือมักนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าถุงยาวเกือบถึงตาตุ่ม ผ้าถุงจะมีความประณีต งดงาม ตีนซิ่นจะมีลวดลายงดงาม ส่วนเสื้อจะเป็นเสื้อคอกลม มีสีสันทัน สวยงาม อาจห่มสไบทับ ส่วนทรงผม ตัวละครหญิงที่เป็นชาวเหนือไว้ผมเกล้าเป็นมวยใหญ่ หนีบดอกไม้ที่มวยผมหรือใช้ “ดอกไม้ไหว” และ “ปิ่น” เป็นเครื่องประดับในการตกแต่งผม

ละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* ก็แสดงให้เห็นถึงลักษณะการแต่งกายของผู้ชายชาวเหนือ ตัวละครชายม่อนฟ้าสวมเสื้อ “ม่อฮ่อม” ในละครโทรทัศน์เรื่อง *รอยไหม* ตัวละครชายเจ้าศิริวัฒนาสวมเสื้อราชปะแตน มีผ้าพันเอว ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 6 การแต่งกายของตัวละครในละครโทรทัศน์ เรื่อง รอยไหม

(ที่มา : <https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

ภาพที่ 7 การแต่งกายของตัวละครในละครโทรทัศน์เรื่อง กลิ่นกาสะลอง

(ที่มา : https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

จากการแต่งกายของตัวละครชายที่เป็นชาวเหนือในละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* และเรื่อง *รอยไหม* แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ ผู้ชายชาวเหนือมีการสักยันต์ด้วยหมึกดำ โดยสักตั้งแต่เอวลงมาถึงเข่าหรือต่ำกว่าเข่าเล็กน้อย มักสวมเสื้อสีเข้ม ๆ ที่เรียกว่า “ม่อฮ่อม” นุ่งหนกรั้งไปสูงถึงโคนขาเห็นรอยสักที่ขา มีผ้าคาดเอวปล่อยชายห้อยไว้ข้างหน้า นิยมใช้ผ้าโพกหัว การแต่งกายของชาวเหนือได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะพื้นเมืองหรือพื้นถิ่นมากขึ้น เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของล้านนาจากการเป็นประเทศราชมาเป็นมณฑลพายัพในรัชการที่ 5 ได้มีการรับเอาค่านิยม และรูปแบบการแต่งตัวจากภาคกลางและต่างประเทศเข้ามาในหัวเมืองฝ่ายเหนือมากขึ้น ผู้ชายชาวเหนือที่เป็นชนชั้นสูงนิยมใช้ผ้าไหมเย็บเสื้อ สวมเสื้อไหมคอพระราชทาน นุ่งโจงกระเบนผ้าไหมหางกระรอก มีผ้าพันเอว

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอสภาพชีวิตความเป็นอยู่ด้านการแต่งกายของภาคเหนือ ล้วนเน้นที่ลักษณะเครื่องแต่งกายของภาคเหนือแบบดั้งเดิม ลักษณะการแต่งกายสามารถแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่นภาคเหนือ คือ การทอผ้า ชาวเหนือมักนำเส้นใยจากธรรมชาติ เช่น ฝ้าย ไหม มาใช้ในการทอผ้าและมีลวดลายงดงามตามศิลปวัฒนธรรมของภาคเหนือ เป็นผ้าชิ้นหรือชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ ดังนั้น การแต่งกายจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนออัตลักษณ์ การแต่งกายของชาวเหนือจึงสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ ทั้งนี้สื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ก็นำเสนอความเป็นเหนือผ่านการแต่งกายของตัวละครมากกว่าสื่อนวนิยาย ด้วยเหตุที่ว่าสื่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์สามารถนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านภาพ และสามารถทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น

1.3 อาหารการกิน

สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้นำเสนออาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ เช่น น้ำปู น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู แหนม น้ำพริกถั่ว และลาบดิบ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือดังเช่น

นวนิยายเรื่อง *เด็กชายชาวดง* ของมาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงในช่วงฤดูที่มีปูมาก ชาวเหนือมักจะเก็บปูและทำน้ำปูกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปูปลายังคลาลค่า หน้าปูเราเก็บปู หน้าปูจะอยู่ในช่วงต้นกล้า ลงสู่ในใหม่ ๆ นาบ้านเราเป็นนาดำ ไม่ใช่นาดำนาหว้าน นาดำจะหว้านกล้า ลงแปลงเพาะกล้าก่อน อายุกล้าสักเดือนจะถอนออกแล้วเอาไปดำในนา น้ำตมที่คราดพรวนจนร่วนละเอียดดีแล้ว ช่วงนี้ปูจะโตเต็มที ราวเที่ยงวันถึงบ่ายสามโมงแดดจัดน้ำน่าจะร้อนเกินปูอยู่ได้ มันจะหนีน้ำร้อนขึ้นมาอาศัยกอหญ้าตามคันนา เราจะเดินเลาะคันนา แล้วตะปบเอาด้วยมือเปล่าไม่ต้องใช้เครื่องมือเครื่องมือใด ๆ ได้มากพอจะเอาไปให้แม่โขลก คั้นเอาแต่น้ำ กากปูทิ้งไป เอาน้ำปูไปหมักกับตะไคร้ ใบฝรั่งและเกลือที่

โหลกเข้ากัน หมักทิ้งไว้สักคืนก็เอาน้ำหมักไปเคี่ยวจนงวดเป็นเมือกสีดำ อันนี้ละน้ำปู ควักน้ำปู
ใส่อ่อมเก็บไว้กินได้เป็นปี เป็นวิธีถนอมอาหารที่โบราณบ้านเมืองท่านตกทอดมาสู่เรา

(เด็กชายชาวตง 2563, น. 68)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือคือ น้ำปู มีลักษณะสีดำข้น มีกลิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ น้ำปูส่วนใหญ่ใช้เป็นเครื่องปรุงรสในการทำอาหารชนิดอื่น ชาวบ้านมักจะทำน้ำปูในช่วงฤดูฝนหรือฤดูหนาว เนื่องจากเป็นช่วงที่มีปูนาค่อนข้างมาก คนในชนบทภาคเหนือนิยมรับประทานอาหารท้องถิ่น และวิธีการทำน้ำปูเป็นวิธีถนอมอาหารที่ได้สืบทอดจากโบราณ ซึ่งทำให้น้ำปูสามารถเก็บทานได้เป็นเวลานาน

นวนิยายเรื่อง *วัยฝันวัยเยาว์* ของพิบูลศักดิ์ ละครพล ได้กล่าวถึงอาหารที่ชาวบ้านมักจะทำเลี้ยงคนเกี่ยวข้าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อาหารหลักที่ชาวบ้านมักจะทำเลี้ยงคนเกี่ยวข้าวก็คือ แกงหยวกกล้วยใส่ไก่ แกงผักใส่ไก่ หรือปลาย่างแห้งมักจะใส่ขี้เหล็กลงไปด้วย ใส่พริกจัด จนน้ำแกงเป็นสีแดงสดที่เหี่ยวไหลพลั๊ก ๆ แกงผักกาดใส่ปลาก็เป็นอาหารที่นิยมทำเลี้ยง รวมทั้งแกงกระด้าง น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกตาแดง แคบหมู หนั๋งปอง แหนม น้ำพริกอ่อง และที่ขาดไม่ได้ ก็คือยำผักกาดดองใส่พริกเผ็ดจีเปรี้ยวเค็มพร้อมใส่มะเขือแจ้ซอยเป็นแว่น ๆ...

(วัยฝันวัยเยาว์ 2544, น. 5)

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้สร้างฉากที่เป็นหลังจากการเกี่ยวข้าว ชาวบ้านในชนบทภาคเหนือมักจัดอาหารเลี้ยงคนช่วยเกี่ยวข้าว อาหารที่ทำเลี้ยงมีความหลากหลายซึ่งก็เป็นอาหารพื้นบ้านของภาคเหนือ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะความเป็นเหนือ เช่น แกงกระด้างเป็นอาหารพื้นเมืองของภาคเหนือในสมัยก่อนเป็นอาหารชาวเหนือที่ทำกินกันในฤดูหนาวเท่านั้น ชาวเหนือนิยมใช้ขี้เหล็กทำ เนื่องจากเป็นส่วนที่มีเ็นมาก เป็นส่วนที่ทำให้แกงข้น เกาะตัว หรือกระด้างง่าย และทำกินในฤดูหนาวก็เนื่องจากต้องใช้สภาพอากาศหนาวเย็นทำให้แกงแข็งเป็นวุ้น ส่วนน้ำพริกของภาคเหนือมีใส่ผักต่าง ๆ ชนิด เนื่องจากภาคเหนือนั้นภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเต็มไปด้วยภูเขา จึงมีพืชผักจากป่าเขามากมาย แสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหารส่วนใหญ่จะมาจากธรรมชาติและมีลักษณะท้องถิ่น ซึ่งเหมาะกับภูมิประเทศของภาคเหนือ อาหารการกินของคนในชนบทภาคเหนือจะมีเนื้อสัตว์ที่หาได้ง่าย เช่น ไก่ ปลา และหมู เป็นต้น และมีผักชนิดต่าง ๆ รสชาติของอาหารภาคเหนือมีหลากหลาย เช่น เผ็ดเปรี้ยว และเค็ม แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก อาหารการกินเป็นอาหารที่หาวัตถุดิบง่าย ๆ จากพื้นบ้านของตน และมีรสชาติหลากหลายด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย* แสดงให้เห็นถึงลักษณะของเมนูลาบภาคเหนือ ตัวละครเอกส้มป่อยกำลังกินลาบอยู่ ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 8 การกินลาบในภาพยนตร์เรื่อง *ส้มป่อย*

(ที่มา : <https://www.netflix.com/th/title/81511310>)

จากตัวอย่างรูปภาพข้างต้นเห็นได้ว่าผู้ผลิตได้สร้างฉากที่ตัวละครที่เป็นชาวเหนือทำเมนูลาบและรับประทานลาบกัน เพื่อนำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือ ลาบภาคเหนือจะเป็นลาบดิบ หรือลาบเลือด โดยการทำลาบนั้นนิยมใช้เลือดสด ๆ ของหมู วัว หรือควาย เทผสมกับเนื้อสับละเอียดในระหว่างขั้นตอนการสับเนื้อ เลือดจะผสมอยู่กับเนื้อลาบ ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ อาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ สีสันเพิงแต่

ละประเภทได้นำเสนออาหารท้องถิ่นที่มีลักษณะทางภาคเหนือผ่านคำบรรยายและการสร้างฉาก สามารถแสดงให้เห็นสภาพอากาศและภูมิประเทศเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อาหารพื้นบ้านภาคเหนือแตกต่างจากภาคอื่น ๆ สภาพอากาศที่หนาวเย็นทำให้ชาวเหนือมีวิธีการทำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น แกงกระด้าง การที่อาศัยอยู่ในหุบเขาและบนที่สูงอยู่ใกล้กับป่า ชาวเหนือจึงนิยมนำพืชพันธุ์ในป่ามาปรุงเป็นอาหาร เช่น น้ำพริกที่นิยมใส่ผัก และยังแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีการถนอมอาหารหลายชนิด เช่น แคบหมู น้ำปู๋ แหนม และหนังปอง เป็นต้น

2. ด้านความเชื่อ

ผู้ผลิตรายนี้ทั้งสามประเภทมีการนำเสนอความเป็นเหนือด้านความเชื่อเกี่ยวกับผีประเภทต่าง ๆ เช่น ผีหลวง ผีปกชะโหล่ง ผีปู่ย่า และผีกะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง *หมู่บ้านอาบจันทร์* ของมาลา คำจันทร์ได้กล่าวถึง ตัวละครเชื่อมโยงไปถึงคำพูดของผู้เล่าที่เล่าเกี่ยวกับผีหลวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อุ่นใจอยู่ว่าผีหลวงยังคุ้มครองตน ผีหลวงมีชื่อเรียกว่า “เกือะเจ่อเกือจาเกือะโลเกือะจา” ผีหลวงคือผู้ปกครองภูมิลานป่าเกือะยอ ถัดจากผีหลวงยังมี “ตะมาแคว” อันเป็นผีเจ้าบรรพบุรุษคอยคุ้มครองอยู่ ผีหลวงดูแลทั้งหมู่บ้าน ตะมาแคว ดูแลในเรือนสองฝั่งเป็นผีดี ผีอื่น ๆ ล้วนเป็นผีชั่วร้ายคอยรังควานคน เช่น ผีห้วยน้ำ ผีจอมปลวก ผีป่า และผีร่อนเร่รจัดทั้งหลาย “ผีหลวงสร้างฟ้า สร้างแผ่นดิน แล้วสร้างคน ...” คำพูดผู้เล่ายังคงอยู่ในหูของนุโพ (หมู่บ้านอาบจันทร์ 2557, น. 37-38)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นักเขียนนำเสนอความเชื่อผีของภาคเหนือ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีว่ามีอยู่สองประเภท คือ ผีดีและผีร้าย ผีดีมีผีหลวงและ “ตะมาแคว” อันเป็นผีบรรพบุรุษ ผีหลวงเป็นผีรักษาหมู่บ้าน ส่วนผีบรรพบุรุษ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อกันว่า เมื่อบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เสียชีวิตไปแล้ว ดวงวิญญาณยังคงวนเวียนไปมาภายในบ้านเรือนและหมู่บ้านด้วยความเป็นห่วงใยกับผู้อื่น ผู้เขียนถ่ายทอดความเชื่อเรื่องผีของชาวกะเหรี่ยงที่เป็นชาวเขาอาศัยอยู่ทางภาคเหนือผ่านคำบอกเล่าของตัวละครและภาษาของชาติพันธุ์ เพื่อสืบความเชื่อเรื่องผีของภาคเหนือแก่ผู้อ่าน

นวนิยายเรื่อง *ลูกป่า* ของมาลา คำจันทร์ได้กล่าวถึง พ่อได้เล่าถึงเรื่องผีปกชะโหล่ง หากเด็กเข้าป่าคนเดียวจะถูกผีปกชะโหล่งจับไป ผีปกชะโหล่งมีผมยาวปรกเกล้า ปรกนม และชอบให้เด็กหาหาบนศีรษะซึ่งความจริง คือ แมงป่องและแมงป่องข้าง ผีปกชะโหล่งจะกินเด็กที่กลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อยังเล่าถึงผีปกชะโหล่งซึ่งเป็นชายแกล้งอยู่ในห้วย เย็นลงตะวันเหลืองมันจะร้อง ปก... ปกชะโหล่ง เสียงเยือกเยิงเย็น เด็ก ๆ ที่แอบเข้าป่าโดยไม่มีผู้ใหญ่ไปด้วยจะถูกมันหลอกเอาไป...ผมมันยาวปรกเกล้า เคราปรกนม มันจะให้เด็ก ๆ หาหาบนหัว แต่บนหัวไม่มีเหาไม่มีแมงป่อง แมงเวาเด็กคนไหนกลัวและวิ่งหนีมันจะจับมาฉีกอกกินดับ คนไหนไม่กลัวมันจะให้เข็มทองเล่มหนึ่ง

(ลูกป่า 2532, น. 10)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นักเขียนนำเสนอความเชื่อผีปกชะโหล่ง ชาวเหนือเชื่อว่าผีปกชะโหล่งเป็นผีที่อาศัยอยู่ในป่าลึก มีหน้าที่ดูแลรักษาป่า และความเชื่อเรื่องผีปกชะโหล่งได้รับการถ่ายทอดโดยเล่าต่อ ๆ กันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นกุศโลบายของผู้ใหญ่ที่ต้องการเล่าเพื่อให้เด็กไม่กล้าเข้าไปในป่าเพียงลำพัง เพราะป่าเป็นอันตราย แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีปกชะโหล่งเป็นความเชื่อและคำเล่าขานโบราณของภาคเหนือ

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมป่อย* เป็นภาพยนตร์ล่าสุดที่ได้มีตัวละครเอกเป็นชาวเหนือ และนำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสังคมของชาวเหนือ ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิงสัมป่อยอยากมีคนรักเป็นคนกรุงเทพฯ เพื่อนของสัมป่อยจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากพ่อหมอนซึ่งเป็นผู้ที่สามารถติดต่อผีหรือวิญญาณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลัมปอย : คือว่าหนูอยากมีแฟนเป็นคนกรุงเทพฯ หนูเลยอยากรู้ว่า เนื้อคู่หนูจะเป็นคน
กรุงเทพฯเหมือนที่หนูอยากได้ไหม

พ่อหม่อน : ผัวกรุงเทพฯ เหรอ ไม่มีนะ

ลัมปอย : หา ไม่มีผัวกรุงเทพฯ เหรอคะ

พ่อหม่อน : ผัวเฉย ๆ ก็ไม่มี ชะตาเนื้อคู่ชาติครึ่ง ผีปู่ย่าเขาตามมาเอาคืนแล้วรู้ไหม

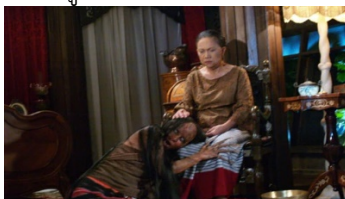
ลัมปอย : ตามมาเอาคืนอะไรคะ

พ่อหม่อน : ก็ที่มึงไปเหยี่ยวใส่ท่าน [...]

(ลัมปอย 2564 : 8'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าผู้ผลิตให้ตัวละครที่เป็นชาวเหนือแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการไปขอความช่วยเหลือจากคนทรงเจ้า เพื่อนำเสนอชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ผีปู่ย่าเป็นผีบรรพบุรุษ คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในเรือน และลูกหลานต้องมีการบูชาบวงสรวงเช่นไหว้ เพื่อไม่ให้ผีปู่ย่าเกิดความโกรธและลงโทษ การนับถือผีปู่ย่านั้นจะเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของชาวเหนือที่สำคัญมาแต่โบราณ และปัจจุบันก็ยังได้รับการอนุรักษ์สืบทอดจากชาวเหนือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อสำคัญของสังคมชาวเหนือ

ละครโทรทัศน์เรื่อง รอยไหม มีตัวละครชื่ออี่แม้อยู่ ซึ่งเป็นผีกระสือที่เลี้ยงที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย บัวเงิน และจะอยู่รับใช้เจ้านายตลอดไป ดังตัวอย่างตามรูปภาพ

ภาพที่ 9 ตัวละครอี่แม้อยู่ในละครโทรทัศน์เรื่องรอยไหม

(ที่มา : <https://ch3plus.com/oldseries/1032>)

จากการสร้างตัวละครที่เป็นผีกระสือ แสดงให้เห็นผู้ผลิตนำเสนอความเป็นเหนือด้านความเชื่อ ผีกระสือเป็นผีพื้นบ้านทางภาคเหนือ ตามความเชื่อของชาวเหนือ ผีกระสือเป็นวิญญาณที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้เพื่อเป็นบริวาร คอยดูแลไร่ นา ที่ดินให้อุดมสมบูรณ์ และชอบเข้าสิงคน ชอบกินของสดของคาว ผีกระสือจะถูกเลี้ยงด้วยคนที่มีวิชาอาคม และผีกระสือเป็นผีร้ายที่คนภาคเหนือกลัวมาก

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอความเชื่อที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือและได้แสดงถึงความเป็นเหนือก็คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผี ชาวเหนือมีความเชื่อเรื่องผีหลวงอันเป็นผีรักษาหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลคนในชุมชนชาวนาภาคเหนือ ชาวเหนือมีความเชื่อผีปกชะโหล่งซึ่งเป็นผีที่อาศัยอยู่ในป่าลึก มีหน้าที่ดูแลรักษาป่า และชาวเหนือยังมีความเชื่อผีปู่ย่า และผีกระ ความเชื่อผีที่มีอัตลักษณ์ทั้งสามประเภทดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวเหนือ เนื่องจากใช้เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงระดับหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าความเชื่อผีเป็นความเชื่อที่สำคัญสำหรับคนในท้องถิ่นภาคเหนือ

3. ด้านประเพณี

ภาคเหนือมีประเพณีหลายอย่างที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีสงกรานต์ชาวเหนือมักใช้ตุงล้านนาถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทรายและถวายตุง ส่วนประเพณีลอยกระทงชาวเหนือมักทำโคมผัดและปล่อยโคมลอย ประเพณีที่นำเสนอมักนำจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของประเพณีนั้นมานำเสนอความเป็นเหนือดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประเพณีสงกรานต์

ละครโทรทัศน์เรื่อง *เมื่อดอกกรั๊กบาน* มีฉากในช่วงประเพณีสงกรานต์ชาวบ้านร่วมกันก่อพระเจดีย์ทราย และปักตุง เพื่อฉลองวันสงกรานต์ และละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง* มีฉากในช่วงประเพณีสงกรานต์ ตัวละครฝ่ายหญิงกาสะลองกับตัวละครฝ่ายชายทรัพย์ทวยอยู่ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 10 ก่อพระเจดีย์ทรายและปักตุงในละครโทรทัศน์เรื่อง *เมื่อดอกกรั๊กบาน*

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wtUjVFB1bYc>)

ภาพที่ 11 ถวายตุงในละครโทรทัศน์เรื่อง *กลิ่นกาสะลอง*

(ที่มา : https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all)

จากตัวอย่างรูปภาพแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้สร้างฉววันสงกรานต์เป็นวันฉลองการขึ้นปีใหม่ที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน และช่วงวันสงกรานต์ชาวเหนือจะพากันทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อฉลองวันสงกรานต์ ในประเพณีสงกรานต์ชาวเหนือมักใช้ตุงล้านนาถวายเป็นพุทธบูชาพร้อมกับเจดีย์ทราย ซึ่งการใช้ตุงล้านนาจะต่างจากภาคอื่น แสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นเหนื

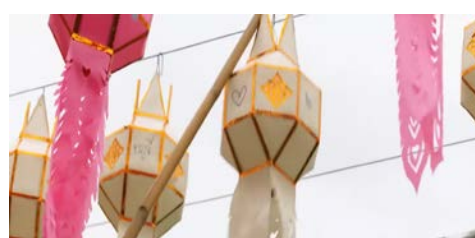
3.2 ประเพณีลอยกระทง

ภาพยนตร์เรื่อง *ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่* ได้กล่าวถึงในช่วงวันลอยกระทง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงน้ำหวานที่เป็นสาวเหนือพาตัวละครเอกฝ่ายชายที่เป็นคนกรุงเทพฯ ไปแขวนโคมที่วัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 12 ประเพณีลอยกระทงในภาพยนตร์เรื่อง *ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่*

(ที่มา : <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>)

ภาพที่ 13 ประเพณีลอยกระทงในภาพยนตร์เรื่อง *ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่*

(ที่มา : <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้สร้างฉากที่เป็นประเพณีลอยกระทงหรือประเพณียี่เป็งของภาคเหนือ ในช่วงยี่เป็งชาวเหนือนิยมทำการประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน วัด และสถานที่ต่าง ๆ ด้วยโคมล้านนา ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาของชาวเหนือที่สืบทอดต่อกันมา ยังมีประเพณีการแขวนโคมของภาคเหนือที่ตามความเชื่อของชาวเหนือ ถือเป็นการถวายโคม บูชาไฟ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยเป็นแสงส่องสว่างคอยนำทาง การสร้างฉากที่มีโคมล้านนาและการแขวนโคมทำให้ผู้ชมได้เข้าใจประเพณียี่เป็งที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ

ละครโทรทัศน์เรื่อง *เมื่อดอกกรั๊กบาน* ได้แสดงให้เห็นประเพณีลอยกระทงในสังคมชาวเหนือ ได้กล่าวถึงในช่วงวันลอยกระทงตัวละครได้ไปปล่อยโคมลอยเพื่อฉลองวันลอยกระทง ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 14 การปล่อยโคมลอยในละครโทรทัศน์เรื่องเมื่อดอกกรักบาน

(ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=pQ_aKnnocTs&list=PL0VVVtBq_sour_ODdMcn5sfameZQ-GT6O7&index=16)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ผลิตได้นำเสนอการปล่อยโคมลอย ในช่วงวันลอยกระทงนอกจากมีการลอยกระทงตามแหล่งน้ำทั่ว ๆ ไป แล้วในภาคเหนือยังมีประเพณีการปล่อยโคมลอย ชาวเหนือเชื่อว่าหากได้ปล่อยโคมลอยจะเสมือนการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนสวรรค์ที่จะทำให้ชีวิต ครอบครัว มีแต่ความสุข ความเจริญ พ้นจากโรคภัยเคราะห์ร้ายต่าง ๆ ประเพณีการปล่อยโคมลอยถือเป็นประเพณีที่สำคัญของสังคมชาวเหนือในช่วงเทศกาลวันกระทง

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ การสร้างที่เป็นประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง แสดงให้เห็นว่า ประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทงในภาคเหนือมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ เห็นได้จากการที่ใช้ตุ๊กตาล้านนา ถวายตุง การแขวนโคม และการปล่อยโคมลอย ตุงเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีทางพุทธศาสนาทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่าง ๆ ซึ่งจุดประสงค์ของการทำตุง การปักตุง และการถวายตุงในภาคเหนือ คือ การทำถวายเป็นพุทธบูชา วันที่ถวายตุงนั้นนิยมกระทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของภาคเหนือ การปล่อยโคมลอยยี่เป็งกระทำเพื่อเป็นการบูชาพระเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ แสดงให้เห็นว่าชาวเหนือนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและประเพณีของชาวเหนือ

4. ด้านค่านิยม

สื่อบันเทิงไทยประเภท นวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ได้นำเสนอค่านิยมความเป็นเหนือในด้านค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง ด้านค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่ง

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมปอย* ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิง *สัมปอย* ต้องการมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ *สัมปอย* ก็ได้พบกับแว่นหนุ่มกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นยูทูบเบอร์ทำเนื้อหาเกี่ยวกับท่องเที่ยวที่หลงรักวัฒนธรรมล้านนา *สัมปอย* พยายามทำตัวเป็นกุลสตรีเมืองเหนือ แต่ก็ไม่สำเร็จ เพื่อนของ *สัมปอย* จึงพาเธอไปเรียนรู้วิถีของสาวเหนือที่ซื้อข้าวตอก ซึ่งเป็นคนที่รักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ดีที่สุดในหมู่บ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้แห้ว : ฉันมีก็ร้องแบบว่า เป็นผู้หญิงสาวหวานสาวเหนือสิ [...] ฉันมีก็ต้องเป็นสาวเหนือเนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน เข้าใจไหม สัมนี้ก็เสียตายเป็นใส่ชุดเมืองอย่างสวย แต่ไม่มีความเป็นกุลสตรีเมืองเหนือเลย [...] ว่าจะรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือได้ยังไง

ข้าวตอก : [...] งดงามตามฉบับผู้หญิงล้านนา แม่พี่เคยบอกว่าเกิดเป็นลูกผู้หญิงต้องรู้จักกริ้วทวงสวนตัว ทำตัวให้มีคุณค่า ให้เขาได้เห็นเราไม่ได้สวยแค่ภายนอก ความมั่งคั่งของล้านนาเป็นอะไรที่อยู่คู่กับความสวยของสาวเหนือ

(*สัมปอย* 2564, 25'40")

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ผู้ผลิตสร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือพยายามรักษาภาพลักษณ์อันดีงามของสาวเหนือ ซึ่งต้องแต่งตัวด้วยชุดเมือง และมีกริยาที่เนิบ ๆ ซ้ำ ๆ อ่อนโยน ภาพลักษณ์ผู้หญิงเหนือสัมพันธ์กับบริบททางสังคม เนื่องจากขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีของภาคเหนือมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา ทำให้ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคม ซึ่งสังคมเหนือมีการ

เน้นย้ำถึงคำสอนเรื่องการรักษาวงศ์วานตัวของผู้หญิง ภาพลักษณ์ผู้หญิงที่ดีจะต้องรักษาวงศ์วานตัว แสดงให้เห็นว่าสังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับความมั่งคั่งของผู้หญิงเหนือว่า ภาพลักษณ์อันดีงามของผู้หญิงเหนือ คือ มีรูปโฉมงดงาม และกิริยาอาการเรียบร้อยอ่อนหวาน รักษาวงศ์วานตัว สวยทั้งภายนอกและภายใน

4.2 ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง

ภาพยนตร์เรื่อง *สัมป่อย* ได้กล่าวถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิง *สัมป่อย* ยากมีคู่รักเป็นคนกรุงเทพฯ และไปใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สัมป่อย : ก็พี่เขาหล่อ แถมเป็นคนกรุงเทพฯ ด้วยนะโว้ย

แซ่ป : มันเกี่ยวอะไรกับคนกรุงเทพฯ อะ

สัมป่อย : การที่เราได้แฟนเป็นคนกรุงเทพฯ แบบแวนเนีย มันดีมากเลยนะ มึงลองคิดดูถ้ากูแต่งงานกับพี่แวน กูก็ต้องไปอยู่กรุงเทพฯ นาน ๆ กลับบ้านทีนี้คนก็จะมารุมล้อม โห่ร้อง กรุงเทพฯ เป็นอย่างไรบ้าง ดูผิวพรรณเขาสี ขาวผ่องอย่างกับแม่เลี้ยงเลย

(*สัมป่อย* 2564, 1:13'40")

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สังคมชาวเหนือมีค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองที่เป็นคนกรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี การมีคู่ครองเป็นชาวกรุงเทพฯ ก็สามารถออกจากบ้านเกิดของตนและไปใช้ชีวิตแบบใหม่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งกรุงเทพฯ ในฐานะเมืองหลวงที่มีเศรษฐกิจที่พัฒนาและมาตรฐานการครองชีพที่ดี ทำให้คนภาคอื่นมีทัศนคติที่ดีต่อกรุงเทพฯ ซึ่งมักคิดว่าชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ดีกว่าในบ้านเกิดของตน

4.3 ค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ

การสักหมึกดำ คือ การนำเหล็กปลายแหลมจุ่มหมึกดำแทงที่ผิวหนังให้เป็นลวดลายตามที่ต้องการในอดีต การสักหมึกดำเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในการแสดงออกถึงความเป็นลูกผู้ชายอย่างเต็มตัว ผู้ชายชาวเหนือนิยมการสักหมึกดำกันมาก

นวนิยายเรื่อง *เมืองลับแล* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงพรานวง พ่อของจอมแสงสักได้หมึกดำรูปสิงห์ และรูปมอมส่วนบนของลำตัวบริเวณหน้าอก แต่จอมแสงลูกชายของพรานวงไม่สักลายจึงทำให้ดูเหมือนเด็ก เป็นเหตุให้เพื่อน ๆ ล้อเลียนว่าเป็นตัวเมีย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พรานวงเก็บเปลือกฮางแกงใส่กระชวยสานเป็นตาโปร่ง ๆ ดึงขากางเกงตัวหลวม กว้างลงคลุมเข่าสับแข้งพันไว้หลวม ๆ ร่างท่อนบนเปลือยเปล่ามีรอยสักรูปสิงห์รูปมอมเต็มอก เยี่ยงผู้ชายโดยทั่วไปรอยสักคือ ใบประกาศความเป็นลูกผู้ชาย ชายใดไม่มีรอยสักถือว่าขี้ขลาด ขลาดกลัวกระทั่งปลายเข็มแล้วจะกล้าสู้กับปลายหอกปลายดาบของพวกขโมยขโจรคนลักคนร้ายได้อย่างไร ผิดกันกับเจ้าลูกชายร่างยักษ์ลึกลับ ไ้หล้าของพ่อแม่มันมีเนื้อตัวเปล่าเกลี้ยง ปลอดลวดปราศจากลายใด ๆ ทั้งสิ้น หน้ามันอ่อนใสเหมือนหน้าเด็กอยู่แล้ว ข้าเนื้อตัวแขนขา ยังเรียบราบเกลี้ยงเกลาราวเด็ก ๆ เข้าไปอีก มันจะอับอาย อดสูขนาดไหนหนอไอ้พวกเพื่อน ๆ ก็ชอบล้อนักล้อหนาล้อว่าผู้เมียเสียใจให้หมาดใส่ไล่ขบผู้เมียอยู่ไม่รู้จักจบจักสิ้นเวหนามันนักรู้เห็นใจมันนักรู้

(*เมืองลับแล* 2545, น. 16)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องลวดลายของการสักหมึก ลวดลายจากการสักหมึกดำเป็นรูปสิงห์และมอมเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นลูกผู้ชายเต็มตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่พ้นจากวัยเด็ก เนื่องจากสะท้อนความเข้มแข็งและอดทนต่อความเจ็บปวดจากเข็มสักหมึกดำได้ หากใครไม่มีลวดลายจากการสักหมึกดำจะถูกมองว่าเป็นคนที่เกิดผิดยุคผิดสมัย เนื่องจากในขณะที่ยกสักหมึกดำจะมีการลงคาถาอาคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการ

สักหมึกดำสิ่งและมอมเป็นอัตลักษณ์ของผู้ชายเหนือ

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือที่ถูกนำเสนอ คือ ผู้ผลิตแฝงค่านิยมต่าง ๆ แก่ตัวละครผ่านคำบอกเล่าและบทสนทนาของตัวละคร รวมทั้งค่านิยมเกี่ยวกับความงาม ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำลงบนร่างกาย แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมต่าง ๆ ของชาวเหนือได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมความเชื่อ และจารีตประเพณีของภาคเหนือ

5. ด้านการใช้ภาษา

ภาษาถิ่นของภาคเหนือ เรียกว่า คำเมือง ซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารอยู่ในบางจังหวัดของภาคเหนือตอนบน มักจะพูดกันมากในจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ทั้งหมด 8 จังหวัดในภาคเหนือ (ปิยะวัติ วังซ้าย และสมเกียรติ รักษ์มณี, 2557, น. 86) นวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้แสดงให้เห็นถึงสำเนียงพูดและการใช้คำของภาษาถิ่นเหนือ

นวนิยายเรื่อง *เขี้ยวเสือไฟ* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงตัวละครกำลังคุยเรื่องอาหารอยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อาทำอะไรกิน ?”

“คั่วแคฮอก”

(*เขี้ยวเสือไฟ* 2549, น. 75)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น การใช้ภาษาถิ่นในด้านการทำอาหารมีการกล่าวถึง “คั่วแคฮอก” ฮอก ในที่คือ ภาษาถิ่น หมายถึง กระรอก

นวนิยายเรื่อง *เจ้าจันทน์ผมหอม* : *นิราศพระธาตุอินแขวน* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงหอมสองจะใช้วิธีการเลือกไขไก่ไปตามร่างกายของผู้ป่วย แล้วจึงค่อยเอาไขนั้นมาดูเพื่อหาสาเหตุที่มาของโรค เพื่อหาวิธีการรักษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไผ่รักษาเจ้าจันทน์หายจะได้ตรารางวัลเป็นทองคำเท่าลูกหมากหอมหลายหลากก็เท่านั้น
มาทั้งหมอยา หมอผี หมอส่อง หมอเก่งกล้าคุณไสยเลือกไขดูเชื้อ”

(*เจ้าจันทน์ผมหอม* : *นิราศพระธาตุอินแขวน* 2558, น. 31)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น การใช้ภาษาถิ่นคือคำว่า หมอส่อง ซึ่งในภาษาถิ่นเหนือ ส่องแปลว่าหมอดู นั่นก็คือ หมอดูเป็นหมอที่รักษาด้วยวิธีการทำนายอย่างหนึ่งของคนในท้องถิ่นภาคเหนือ

นวนิยายเรื่อง *หัวใจพระเจ้า* ของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงสำนวน “พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ได้กินเพราะมัน อย่ากินคนเดียว พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้”

(*หัวใจพระเจ้า* 2550, น. 5)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น สุภาษิตของคนในท้องถิ่นภาคเหนือ เช่น “พริกอยู่เรือนเหนือ เกลืออยู่เรือนใต้” หมายถึง การทำสิ่งใดก็ตามให้อื้อเพื่อแผ้วเผ่งซึ่งกันและกัน ให้มีความรักใคร่กลมเกลียวกันอยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ความเป็นเหนือถูกนำเสนอผ่านการพูดภาษาถิ่นเหนือของตัวละครที่เป็นชาวเหนือ สื่อบนเวทีไทยประเพณีวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ต่างก็มีการนำเสนอความเป็นเหนือด้วยการใช้ภาษา ตัวละครที่เป็นชาวเหนือของแต่ละสื่อมักพูดภาษาเหนือหรือคำเมืองในชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นเหนือแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำ และการใช้คำ ภาษาถิ่นเหนือจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นเหนือได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้เห็นว่า สื่อบันเทิงไทยประเภทนวนิยาย ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ได้นำเสนอความเป็นหนึ่งด้วยการเน้นที่ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ เช่น การสร้างฉากที่อยู่อาศัยของภาคเหนือที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบระหว่างภูเขา ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ตัวเรือนเป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ประดับยอดหลังคาด้วยไม้แกะสลัก เรียกว่า “กาแล” วัสดุใช้สร้างมักเป็นไม้สัก ซึ่งเหมาะสมกับภูมิประเทศของภาคเหนือที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ การสร้างสร้างตัวละครที่เป็นชาวเหนือที่แต่งตัวแบบดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์ของภาคเหนือ นำเสนออาหารท้องถิ่นเหนือ ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศที่ต่างจากภาคอื่น การสร้างตัวละครที่พูดภาษาเหนือในชีวิตประจำวันเพื่อแสดงความเป็นเหนือ และยังคงรักษาประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีเป็นอย่างดี และยังมีค่านิยมเกี่ยวกับความงาม ค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง และค่านิยมเกี่ยวกับการสักหมึกดำ ซึ่งผลการวิจัยนี้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสนาะ เจริญพร (2546, น. 31) ได้กล่าวถึง ภาพแทน คือ ภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวรรณกรรมในฐานะที่เป็นภาพจำลองนั้น โดยสร้างขึ้นจากการเลือกตั้ง ประูแต่ง และขับเน้นคุณลักษณะบางอย่างจากความจริงตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพแทนหนึ่ง ๆ จึงร่วมกันทำหน้าที่สื่อความหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้น ภาพแทนมิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ความจริงว่าความจริงเป็นเช่นไรเพราะไม่ใช่ภาพสะท้อน แต่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้คนในสังคมมีความเชื่อ ความคาดหวัง และให้ความหมายคุณค่าต่อสิ่งที่นำเสนออย่างไร ยังสอดคล้องกับแนวคิดของฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545, น. 155) ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกำจร หลุยยะพงศ์ (2556, น. 2-4) ภาพยนตร์เป็นปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม ภาพยนตร์ในฐานะภาพสะท้อนสังคม ภาพยนตร์จะเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นไปในสังคม ในทางกลับกัน ภาพยนตร์ คือ การประกอบสร้างความเป็นจริง สามารถประกอบสร้างความหมายใหม่ขึ้นได้ตามแต่ว่าใครจะเป็นผู้กำหนด

ในด้านงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาภัทร เทศมวก (2549) ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นชนบททางภาคเหนือจะอยู่รวมเป็นหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกง่าย ๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ที่ยเรียบง่าย ชาวเหนือนิยมรับประทานข้าวเหนียว ลาบ น้ำพริกผักจิ้ม แกง และเมี่ยง เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดก็เป็นอาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ ด้านวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นถึงชนบททางภาคเหนือมีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และยังรักษาประเพณีปีใหม่-สงกรานต์ และชาวเหนือพูดภาษาท้องถิ่นเหนือ ซึ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา เขาวัวน้ำทิพย์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของชาวล้านนาปรากฏในนวนิยาย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านค่านิยมการสักหมึก ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านวรรณกรรม ด้านการใช้ภาษา ทำให้เห็นภาพรวมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวล้านนา ความสอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ในสื่อบันเทิงไทยที่ถูกนำเสนอในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี ด้านค่านิยมและด้านการใช้ภาษา จะเห็นได้ว่าความเป็นเหนือ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อบันเทิงไทย พ.ศ. 2519-2564 เป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการได้รับความนิยมจากผู้เสพสื่อบันเทิงทั่วไป ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์สื่อบันเทิงที่ผ่านมาจึงเลือกใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ความเป็นเหนือ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิธีการนำเสนอความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงไทย
2. ควรศึกษามายาคติความเป็นเหนือในสื่อบันเทิงไทย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย สามารถสรุปได้ว่าสื่อบันเทิงไทยประเภทวรรณกรรม ละครโทรทัศน์ และภาพยนตร์ มักนิยมนำเสนอลักษณะความเป็นเหนือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และการใช้ภาษา เป็นต้น ผู้สร้างเลือกสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือมานำเสนอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ ภูมิอากาศและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ ลักษณะ “ความเป็นเหนือ” ที่ปรากฏอยู่ในสื่อบันเทิงของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2519-2564 ที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความงดงามในอัตลักษณ์ความเป็นเหนือซึ่งมีคุณค่า และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดคุณค่าเหล่านั้นสู่มูลค่า ผ่านการสร้างสรรคออกมาในรูปของสื่อบันเทิง โดยใช้คุณค่าความเป็นเหนือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังอ่อน (soft power) วัฒนธรรมความเป็นเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กลีนกาสะลอง. (2562). ค้นคืนจาก https://www.bilibili.tv/th/video/2044758938?bstar_from=bstar-web.homepage.recommend.all.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์และชาติ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิภาภัทร เทศหมวก. (2549). *ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวเหนือในเรื่องสั้นของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ปิยะวัติ วั่งซ้าย และ สมเกียรติ รักษมณี. (2557). สภาพการใช้ศัพท์คำเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย: ตัวแปรวงศ์ศัพท์. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 5(2), 84-106.
- พิบูลศักดิ์ ละครพล. (2525). *วัยฝันวันเยาว์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2525). *ลูกป่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2545). *เมืองลับแล*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- มาลา คำจันทร์. (2549). *เขี้ยวเสือไฟ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2550). *หัวใจพระเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์. (2557). *หมู่บ้านอาบจันทร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- มาลา คำจันทร์. (2558). *เจ้าจันทร์ผมหอม : นิราศพระธาตุอินทร์แขวน*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์.
- มาลา คำจันทร์. (2563). *เด็กชายชาวดง*. กรุงเทพมหานคร: กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง.
- เมื่อดอกกรักบาน. (2550). ค้นคืนจาก <https://www.youtube.com/watch?v=wtUjVFB1bYc>.
- รอยไหม. (2554). ค้นคืนจาก <https://ch3plus.com/oldseries/1032>.
- วัชรวิทย์ ไชยยานต์. (2564). *การวิเคราะห์ภาพตัวแทนของผู้หญิงล้านนาในละครโทรทัศน์แนวย้อนยุคบริบทภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ส้มป่อย. (2563). ค้นคืนจาก <https://www.netflix.com/th/title/81511310>.
- สุกัญญา เขาว์น้ำทิพย์. (2549). *อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนิยายของมาลา คำจันทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

- สุนทร ค่ายอด. (2559). การสร้าง “ความเป็นล้านนา” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ. *วารสารธรรมศาสตร์*, 35(3), 43-60.
- เสนาะ เจริญพร. (2546). *ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530: วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ฮาร์ทบีทเสียงนักรักมัยลู่ (2562). ค้นคืนจาก <https://www.bilibili.tv/en/video/2040238782>.